

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЕНТР ЗАОЧНОЇ, ДИСТАНЦІЙНОЇ ТА ВЕЧІРНЬОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ

Кафедра журналістики та філології

**АВТОРСЬКА РАДІОПРОГРАМА: ДОБІРКА ЖУРНАЛІСТСЬКИХ
МАТЕРІАЛІВ**

The author's radio program: a selection of journalistic materials

Кваліфікаційна робота
освітнього рівня «бакалавр»
студентки спеціальності «Журналістика»,
освітньої програми «Журналістика»
групи ЖТз-71с

Горшкової Марини Андріївни

Науковий керівник –

Гаврилюк Інна Леонідівна,

доцент, кандидат наук із соціальних
комунікацій

Суми 2021

Горшкова, М. А. Авторська радіопрограма: добірка журналістських матеріалів [Текст] : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня «бакалавр» ; спец. 061 – журналістика / М. А. Горшкова ; наук. керівник І. Л. Гаврилюк. – Суми : СумДУ, 2021. – 29 с.

У роботі представлені сценарії радіопрограми «Голос пам'яті». Це розповіді про видатних людей, життя яких пов'язане з Сумщиною.

Ключові слова: радіо, радіопрограма, радіопередача.

ЗМІСТ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	4
ВСТУП.....	4
1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ.....	6
1.1. Класифікація радіопрограм.....	6
1.2. Структурні складові радіопрограм.....	7
2. ОБҐРУНТУВАННЯ ТА СПЕЦИФІКАЦІЯ ПРОДУКТУ.....	11
2.1. Обґрунтування необхідності інформаційного продукту.....	11
2.2. Структура та технічні характеристики.....	13
2.3. Загальні особливості	13
2.4. Технічні та програмні засоби.....	15
3. Список використаних джерел.....	17
II. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ.....	20
ВИСНОВКИ	27

І. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

ВСТУП

В українському радіоєфірі усе рідше втілюються в життя радіопроєкти, які несуть інформацію історико-культурологічного характеру. Це зумовлено тим, що сучасні радіостанції спрямовані на швидке заробляння коштів, стрімке отримання прихильності радіоаудиторії. А це можна зробити лише заграванням із цільовими групами, пропонуванням їм музичного контенту.

Ця ж проблема постає і перед місцевими радіостанціями. Окрім того, вони поставлені в такі умови, що скорочується штат працівників, не вистачає коштів на їхнє фінансування. Усі ці причини й призводять до того, що з фіру зникають програми, контент яких виконує освітньо-пізнавальну функцію.

Особливо це стосується програм на історико-культурологічну тематику. На жаль, сумчани та мешканці Сумської області позбавлені можливості дізнаватися інформацію про відомих земляків, про історію свого краю, видатні пам'ятки культури, історичні місця.

Єдиним джерелом наразі, де можна отримати інформацію історико-культурологічного характеру, залишаються онлайн-медіа «Сумський історичний портал», а також радіопрограма «Сумщина моя», телевізійна програма «Край пригод», «Сумщина Incognita», що виходять на «UA: Суми». Отже, створення проекту радіопрограми на історико-культурологічну тематику, є наразі **актуальною**.

Наш проєкт можна реалізувати у подальшому не лише на місцевих радіостанціях, а й випускати як радіоподкасти. Наприклад, на сайті «Сумський історичний портал».

Мета роботи – створити проєкт авторської радіопередачі на історико-культурологічну тематику.

Реалізація мети передбачає виконання таких **завдань**:

- 1) опрацювати теоретичний матеріал з радіожурналістики;
- 2) обґрунтувати необхідність створення інформаційного продукту;
- 3) створити сценарії радіопередач;
- 4) описати особливості інформаційного доробку

Практична значущість: інформаційний доробок може бути використаний для викладання курсу «Телерадіовиробництво».

1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

1.1. Класифікація радіопрограм

При підготовці авторської програми необхідно визначитися з її типом. Саме він і визначає функціональне призначення передачі.

Питанням типологізації радіопрограм приділяли увагу В. Лизанчук [10, 156] та О. Гоян [6, 95].

Так, наприклад, О. Гоян визначає такі різновиди радіопередач:

- Інформаційні (складаються з 6–10, інколи – до 20 щоденних коротких інформаційних повідомлень);
- Інформаційно-аналітичні (щоденне або щотижневе коментування подій, які відіграють важливу роль у житті суспільства);
- Інформаційно-публіцистичні (програми, у яких фіксується соціальна проблема та намагання її вирішити);
- Культурно-просвітницькі (присвячені історії або сучасному стану науки, мистецтва, музики, кіно, театру тощо, програми про сім'ю та медицину (здоров'я), трансляції вистав, культурно-просвітницьких акцій);
- Пізнавально-розважальні (переважно ток-шоу);
- Дитячі (орієнтація на вікові особливості дошкільнят і тинейджерів);
- Спортивні (трансляції, репортажі, пряме мовлення зі спортивних змагань та окремі передачі спортивної тематики);
- Ігрові (конкурси, вікторини, тобто змагання слухачів між собою в прямому ефірі) [6, 124].

В. Лизанчук пропонує власну систему розподілу: інформаційні, політико-ідеологічні, історико-культурологічні, соціально-економічні, освітньо-пізнавальні, релігійні, передачі для дітей та юнацтва, передачі для молоді, літературно-драматичні, музично-розважальні, рекламні [11, 243].

Як бачимо, поміж науковців немає єдиної точки зору щодо питання типологізації. Проте, незважаючи на певні відмінності у класифікаціях, вони мають спільні риси.

Будь-яка з вищеперерахованих програм належить до авторських. Так, наприклад, Г. Лазутіна пропонує розуміти «авторською програмою» «створення власного твору (програми, циклу програм) для електронної (радіо, телебачення) преси, при якому журналіст бере безпосередню участь в конструюванні та випуску цього твору, доборі теми, матеріалу та інформаційного приводу для нього» [9, 21].

Причому В. Цвік наголошує, авторською програма може бути за тієї умови, якщо її концепція була реалізована медієвником на 90% [21, 125].

О. Шерель говорить про те, що до авторських можна зараховувати програми, у яких журналіст може бути творцем чи ведучим, чи режисером, або редактором тощо [17].

Як бачимо, автор радіопроеграми повністю відповідає за її виробництво: обирає тему, пише текст, добирає музичний матеріал.

Авторська програма є важливим елементом сучасного інформаційного простору. Все це свідчить про актуальність нашої роботи.

1.2. Структурні складові радіопроеграм

Природа радіомовлення тяжіє до образного спілкування із аудиторією. Звуковий ряд радіопроеграм активізує діяльність людської уяви, допомагає слухачеві створити потрібний образ.

Звуковий образ радіомовлення – це сукупність звукових елементів (мови, музики і шумів), що викликають у реципієнта за допомогою асоціацій уявлення про матеріальний об'єкт, життєву подію, характер людини.

Пошук оптимального поєднання виражальних прийомів у кожному конкретному випадку складає суть творчості радіожурналіста.

Прагнучи досягти найбільш дохідливої та виразної форми для передачі своїх думок і життєвих спостережень, автор знаходить свій індивідуальний, професійний почерк.

Для цього журналістові слід пам'ятати про використання виражальних «інструментів» радіо, які перебувають у постійній взаємодії.

Для формотворчих засобів характерні незмінність та стабільність. Це той початковий матеріал, який журналіст збирає під час виконання редакційного завдання для створення медіапродукту. Поєднання складових елементів цих засобів утворює форму та жанр окремої радіопередачі, диктує найбільш вигідні копозиційні акценти у матеріалі.

До формотворчих засобів радіожурналістики належать:

а) радіослово (мова);

У роботі зі словом радіожурналіст повинен бути особливо обережним. Правильний вибір інтонаційного забарвлення мови на радіо є дуже важливим чинником. Адже дуже часто невідповідний до ситуації тон може суттєво змінити смислове значення сказаного. Інтонація не лише передає емоційний стан комунікатора, але й постійно несе значне змістовне навантаження. Прозаїк та сценарист В. Смірнов зауважив, що мовна інтонація – це форма емоційно-вольового ставлення того, хто говорить, до предмета мови і слухача.

Інтонація виражається у фізичних характеристиках звуку і обумовлена метою, характером, особливостями мовного контакту і ситуацією комунікативного акту.

б) використання музики та шумів як акустичного опису явища, події.

Музика – це особливий різновид античного мистецтва, який відображає дійсність в звукових художніх образах, активно впливає на психіку людини та більшою мірою на її емоції. Музика виражає цілий світ думок і переживань,

відбитий в різних формах і жанрах. У радіожурналістиці музичне супроводження відіграє величезну роль. Якщо музичний матеріал був правильно дібраний за змістовим звучанням, то він не тільки підсилить емоційний вплив на аудиторію, а надасть висловлюванню більшої виразності.

До формотворчих засобів також належать шуми. Під шумами в радіожурналістиці зазвичай розуміється звукове явище живої чи неживої природи, яке використовується на рівні з мовою та музичним супроводом як самостійний компонент ефіру.

За допомогою цього компонента журналіст має змогу створити ефект присутності на події. Нерозбірлива мова, шум натовпу, уривки музичних фраз, що випадково потрапляють у мікрофон, допомагають журналістові створити повноцінний ефект реальності.

За О. Шерелем, у структурі передачі музика та шуми виконують такі функції:

- позначають місце і час події;
- позначають переміщення дії в часі та просторі;
- виражають емоційний характер описуваної події;
- виражають психологічний стан учасників події або стан самого журналіста [17].

Стилетворчі засоби вирізняються своєю технічною спрямованістю, адже їх застосування відбувається при використанні спеціальних програм. Стилетворчі засоби – це різні види монтажу аудіоматеріалу.

Існує акустичний, паралельний, послідовний монтаж, акустичний колаж та ін.

Монтаж дозволяє вдосконалити звуковий матеріал, надати йому специфічного та нового відтворення в ефірі.

Стилетворчі засоби проявляють індивідуальні особливості у манері створення матеріалу журналістом.

До стилетворчих засобів також належать:

а) голосовий грим (додавання журналістській мові емоційних фарб та ритмічних особливостей, які передають атмосферу події);

б) звукова мізансцена (положення мікрофона відносно учасників події, про яку йде мова в ефірі. Мікрофон можна встановити так, щоб усіх було чути однаково. А можна обрати для мікрофона таке місце, де один звук або голос виходили на перший звуковий план. І тоді саме цей звук або голос стає сюжетним, смисловим і емоційним стрижнем передачі);

в) реверберація (за допомогою пульта управління процесом звукозапису журналіст може додати звучанню голосу або запису події додаткового об'єму, ефекту «ехо-камери». Цей прийом часто використовується для того, щоб акцентувати увагу слухачів на мові персонажа, на якій-небудь фразі журналіста або звуковій деталі події).

Отже, функціональні можливості радіо сприяють створенню матеріалів різноманітних жанрів. У цьому на допомогу журналістам приходять формотворчі та стилетворчі засоби, які перетворюють безперервний потік інформації, оцінок, думок та висловлювань у гармонічне радіовитвір автора з використання шумів та спецефектів на музичному фоні.

2. СПЕЦИФІКАЦІЯ ПРОДУКТУ

2.1. Обґрунтування необхідності інформаційного продукту

На сьогодні у Сумській області 12 радіостанцій. Це «UA: Українське радіо. Суми», «Діва-радіо», «Ромен», «Експрес радіо», «Радіо «ТКС», «Радіо «Акцент», «Радіо ХІТ», «Радіо Вир», «Радіо» Охтирка», «Добре радіо», «Перше Конотопське». Нещодавно припинило своє мовлення «Радіо Глухів».

«UA: Українське радіо. Суми» – сумська музично-інформаційна радіостанція, яка належить до суспільного типу мовників.

«Діва-радіо» – приватна музично-інформаційна радіостанція.

Радіостанція «Ромен» – це роменська міськрайонна радіостанція. Вона належить до музично-інформаційного типу радіостанцій.

«Радіо «ТКС» – шосткинська приватна місцева радіостанція. Вона належить до музично-інформаційного типу мовлення.

«Радіо «Акцент» – шосткинська радіостанція, що належить комунальному підприємству Телерадіокомпанії «Акцент». За типом мовлення – це інформаційно-музична радіостанція.

«Радіо ХІТ» – охтирська місцева приватна музично-інформаційна радіостанція. Донедавна ця радіостанція називалася «Радіо АFM».

«Радіо» Охтирка» – охтирська комунальна (міська) інформаційно-музична радіостанція.

«Радіо Вир» – комунальна організація Білопільської міської ради.

«Добре радіо» – тростянецька комунальна інформаційно-музична радіостанція.

«Експрес радіо» – музично-інформаційна радіостанція, вона веде своє мовлення з м. Конотоп.

«Перше Конотопське радіо» – конотопська приватна місцева музично-розважальна радіостанція.

Радіо «Громада» – конотопська радіостанція суспільного типу мовлення. Формат – інформаційно-музичний.

Найпотужніше покриття мають дві радіостанції – «UA: Українське радіо. Суми» та «Діва-радіо». Поте найбільшу площу області через вдале розміщення ретрансляторів покриває «UA: Українське радіо. Суми». На жаль, ці радіостанції містять на сьогодні мінімальну кількість авторських програм. Першою причиною є те, що вони належать до музично-інформаційного формату, а це передбачає мінімальну кількість розмовних програм. Друге – зменшення регіональних редакцій суспільним мовником, як це відбувається з «UA: Українське радіо. Суми».

Інші зазначені нами радіостанції також належать до музично-інформаційних (за винятком «Радіо «Акцент», «Радіо» Охтирка», «Радіо Вир», Радіо «Громада», «Добре радіо»). Тож у їхньому контенті навряд чи можемо віднайти розмовні програми.

Єдиною програмою культурно-мистецького спрямування, що наразі може послухати найбільша кількість мешканців Сумщини, є радіопередача, що виходить на «UA: Українське радіо. Суми». Це «Сумщина моя». Концепція програми – розповіді про найвидатніші місця нашого краю.

Проаналізувавши контент радіопростору Сумської області, ми зробили висновок, що в інформаційному просторі не вистачає програм, де б розкривалися теми культурно-мистецького характеру. Зокрема розповідалося б про видатних земляків.

2.2. Структура та технічні характеристики

Наш інформаційний доробок складається зі сценаріїв трьох радіопередач, які є окремими випусками радіопроеграми «Голос пам'яті ». Це радіопередачі: «Хведір Гриценко (Холодний)», «Юрій Царик», «Сергій Табала (Севєр)».

Загальна їх тривалість має становити 15 хвилин.

Середня тривалість кожної програми – до 5 хвилин. Це той час, який дозволяє подати потрібну кількість інформації, при цьому не перевантажити слухача.

2.3. Загальні особливості

Програма «Голос пам'яті » – авторський проект. Його мета – донести до аудиторії цікаві факти з життя та діяльності видатних особистостей Сумщини.

Назва програми добиралася відповідно до формату та тематики. Ми говоримо про тих людей, про яких маємо обов'язково пам'ятати.

Умови сприймання та типи слухання диктують нам формат радіовипусків. Зрозуміло, що під час роботи слухачі не готові сприймати аналітику. Тому ми зробили ставку на інформаційно-пізнавальний формат.

Наш авторський проект найбільше відповідає культурно-просвітницькому типу, а саме історико-культурологічному. Саме це і визначило форму програми та її виражальні засоби.

Ми знаємо, що обрана нами тема належить до традиційних. А в цьому випадку дуже важливо про традиційне писати нетрадиційно. Відтак добір цікавої інформації – перший крок до створення цікавої радіопередачі.

На жаль, дуже складно добирати інформацію, оскільки її обмаль. Так, наприклад, для написання сценарію про Хведра Гриценка (Холодного) користувалися інтернет-джерелами, книгами, де розповідається про кобзарів;

коли ж готували програму про Юрія Царика, також користувалися інтернет-джерелами, статтями-спогадами про нього, що розміщені в медіа; при підготовці сценарію про Сергія Табалу (Сєвера) використовували онлайн-джерела, публікації в медіа, телевізійні програми про нього й за його участі (інтерв'ю, яке він дав під час лікування в Сумах після поранення одному з сумських телеканалів).

Другим елементом роботи було компоювання та оформлення зібраного матеріалу.

Програми ми розбивали на структурні частини. На початку говорили, про кого буде програма. Далі йшли за хронологією – від народження героя до його останніх днів. Звичайно, обирали найзнаковіші моменти життя. Приблизно в кожній програмі у нас 4 складові частини, коли ми змінюємо період життя героя, музичне оформлення.

Важливим моментом у створенні програм є постійні елементи. Це заставки програм, які слухачі легко впізнають, монтажні прийоми. Так, у програмах про Хведора Гриценка (Холодного) та Сергія Табалу (Сєвера) ми використовували синхрони – вставки висловів головного героя, які мають начитуватися відповідними голосами (Хведора Гриценка – чоловічим голосом поважного віку; Сергія Табали – молодим чоловічим голосом).

У наших програмах важливим елементом має бути музика, вона буде використовуватись як супровід (фон передачі). Усі програм повинні мати музичну підложку, або фонову мелодію. Кожного разу пропонуємо використовувати різну музику. Адже кожна історія має свій особливий настрій. Так, наприклад, у програмі про Хведорра Гриценка (Холодного) – звучання бандури, у програмі про Сергія Табалу – сучасні музичні композиції на тему війни.

Ще одним музичним елементом наших радіопередач мають бути джінгли. Це короткі музичні фрази, які передують програмі або розділяють

рубрики в тематичній або адресній програмі. У нашому випадку джинглами ми пропонуємо обрамлювати випуск передачі.

Поділ журналістських творів на жанри і жанрові групи досить умовний. Жодна кваліфікована схема, характеристика не можуть бути прийняті як аксіома. Хоча в теорії можна досить чітко вказати межі жанру, визначити його структуру на практиці досить складно. Сьогодні і досі продовжуються суперечки серед науковців щодо класифікації такого жанру радіо, як авторська програма.

Не стали винятком і наші радіопередачі. Вони не мають класичних ознак якогось одного жанру. Проте все ж таки вони найбільше наближаються до радіозамальовки.

Наша цільова аудиторія – це жителі Сумської області, які цікавляться історією та культурою рідного краю. Вікова категорія нашої аудиторної групи необмежена. Саме тому, реалізуючи наш бакалаврський проект, ми намагалися врахувати всі вікові категорії. Цим фактом зумовлені тематичні і жанрові особливості матеріалів.

2.4. Технічні і програмні засоби

Для запису радіопрограм нам потрібні такі технічні засоби:

- комп'ютер;
- мікрофон;
- мікшер.

Під час запису плануємо використовувати звуковий аудіоредактор Adobe Audition. Вона дозволяє створити саму програму на технічному рівні.

Adobe Audition – аудіоредактор виробництва фірми Adobe. Дозволяє швидко і впевнено записувати, зводити, редагувати і виконувати мастеринг аудіозаписів, дає можливість записувати музику, зводити її в проекти,

створювати рекламу для радіо, очищати від шумів саундтреки до фільмів і добирати звуки для відеоігор. Має поліпшений механізм редагування кількох записів, нові ефекти, вдосконалені засоби для зниження рівня шумів і фазової компенсації, підтримку віртуальних інструментів VSTi. Підтримує практично всі звукові формати файлів.

3. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бараневич Ю. Д. Жанры радиовещания / Ю. Д. Бараневич. – Киев, Одесса : Вища школа, 1978. – 194 с.
2. Вайріх Дітер. Етика і журналістика / Дітер Вайріх. – К. : Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, 2000. – 43 с.
3. Ваніна О. С. Значення голосу і манери говорити для теле- і радіожурналістів / О. С. Ваніна // Теле- й радіожурналістика : зб. наук.-метод. праць. – Львів : Львівський національний університет ім. І. Франка, 2002. – Вип. 4. – С. 155–158.
4. Вундт В. К. К вопросу о происхождении языка. Звукоподражание и звуковые метафоры / В. К. Вундт // Фоносемантические идеи в зарубежном языкознании / под ред. С. В. Воронина. – Л., 1990. – 210 с.
5. Гід журналіста : збірка навчальних матеріалів, складена за французькою методикою вдосконалення працівників ЗМІ / Центр підготовки й вдосконалення журналістів (Париж) ; Ін-т масової інформації (Київ) ; адаптація та упоряд. А. Лазарєва ; [ред. С. Таран]. – К., 1999. – 96 с.
6. Гоян О. Я. Основи радіожурналістики і радіоменеджменту : підруч. / О. Я. Гоян. – К. : Веселка, 2004. – 245 с.
7. Ефимова Н. Н. Художественно-эстетический анализ звукового эфирного пространства телерадиовещания : дис. ... д-ра искусствоведения : специальность 17.00.03. / Н. Н. Ефимова – М. : РГБ, 2006. – 280 с.
8. Кузнєцова О. Д. Засоби масової комунікації : посіб. / О. Д. Кузнєцова. – Львів : ПАІС, 2005. – 200 с.
9. Лазутина Г. В. Основы творческой деятельности журналиста [Електронний ресурс] / Г. В. Лазутина. – Режим доступу : <http://www.journ.bsu.by/index.php>
10. Лизанчук В. В. Основы радиожурналистики / В. В. Лизанчук – К. : Знання, 2006. – 628 с.

11. Лизанчук В. В. Радіожурналістика : засади функціонування : підруч. / В. В. Лизанчук – Львів : ПАІС, 2000. – 366 с.
12. Мащенко І. Г. Енциклопедія електронних мас–медіа : у 2 т. / І. Г. Мащенко. – Запоріжжя : Дике Поле, 2006. – Т. 2 : Термінологічний словник основних понять і виразів : телебачення, радіомовлення, кіно, відео, аудіо. – 512 с.
13. Миронченко В. Я. Основи інформаційного радіомовлення : підруч. / В. Я. Миронченко – К. : МОУ ; Ін-т змісту і методів навчання КУ ім. Тараса Шевченка , 1996. – 440 с.
14. Миронченко В. Я. Технічні засоби радіомовлення та звукозапису : посіб. / В. Я. Міронченко – К. : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2004. – 76 с.
15. Михайлов Б. П. Радиоочерк / Б. П. Михайлов – М. : Издательство Московского государственного университета, 1958. – 148 с.
16. Проблеми підготовки літературно–драматичних і культурно–мистецьких радіопередач : збірник навчально–методичних матеріалів / [упоряд. В. Я. Миронченко]. – К. : Друкарня НРКУ, 2007. – 78 с.
17. Радіожурналістика : учеб. [Електронний ресурс] / [под ред. А. А. Шереля]. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2000. – 480 с. – Режим доступу : <http://evartist.narod.ru/text5/44.htm>
18. Радіожурналістика : учеб. / Н. С. Барабаш, Л. Д. Болотова, В. В. Гаспорян и др. ; под. ред. А. А. Шереля. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2000. – 479 с.
19. Смирнов В. В. Жанры радиожурналистики / В. В. Смирнов – К. : Дакор, 2002. – 450 с.
20. Федорчук Л. П. Ведучий інформаційних програм на українському ТБ : особливості діалогу з глядачем [Електронний ресурс] / Л. П. Федорчук

// Наукові записки інституту журналістики. – 2005. – Т. 7. – Режим доступу : <http://journalib.kiev.ua>.

21. Цвик В. Л. Журналіст с мікрофоном : учеб. пособ. / В. Л. Цвик. – М. : Издательство МНЭПУ, 2000. – 59 с.

22. <http://www.slovnyk.net/>

II. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ

РАДІОПРОГРАМА «ГОЛОС ПАМ'ЯТІ»

«ХВЕДІР ГРИЦЕНКО (ХОЛОДНИЙ)»

Муз. вставка «Початок»

Хведір Гриценко (Холодний) – відомий бандурист, кобзар. Питання, де він народився – під Ромнами чи під Охтиркою, обговорюється ще й досі. Але відомо, що сталося це 3 червня 1814 року.

Зміна фону

Інформації про життя та творчість кобзаря, на жаль, маємо дуже мало. Найбільше ж дізнаємося про нього із записів відомого українського фольклориста, етнографа Порфирія Мартиновича.

Відомо, що осліп Федір у 13 років. Школу кобзарства він проходив у у відомих на той час бандуристів Назаренка, який жив недалеко від села Грунь, що на Охтирщині, та Дмитра Кочерги – у Гадяцькому повіті на Полтавщині. П'ять років витратив хлопець на те, щоб опанувати гру на кобзі та вивчити найвідоміші зразки, з якими мандрували кобзарі по Україні.

Після навчання Гриценко-Холодний три роки грав у різних оркестрах, що були при панських домах, – поміщиків Кочубеїв, Твардовських.

Як свідчить Порфирій Мартинович, благословення на кобзарство Хведір Холодний отримав від одного з найстарших кобзарів, засновника так званої «слобідської школи» кобзарства Гаврила Зелінського (Вовка). Власне, він передав Гриценку-Холодному у спадок і свою бандуру.

Зміна фону

Гриценко-Холодний мав повагу, славу не лише серед слухачів, а й інших лірників.

Начитка чоловічим голосом: *«Бандурник він без числа хороший, – казали про нього кобзарі, – і вже гра, вже гра! Своім духом гра, та й годі»*

Проте всі вони й боялися його. Говорили, що ним керує сам «нечистий», який і допомагає грати на бандурі. Один із секретів же віртуозної гри полягав у тому, що на його бандурі було не від 9 до 20 струн, як це було прийнято, а цілих 45. І ця музика нагадувала звучання скрипки. Хоча й дивував Гриценко-Холодний слухачів не лише музикою. Його спів був надзвичайно експресивним.

Начитка чоловічим голосом: *«Дуже дивний кобзар був Холодний, – писав Порфирій Мартинович у листі до Гната Хоткевича. – Іноді, як грав на бандуру, так у його звуки зливались, і така гра його була, як гра на скрипці, що не чути бренькання!.. І грав на кобзі так, неначе говорила кобза його, словами вимовляла. В мене дух захватило, як я його вперше почув! І як він спитав мене, як мені здається його гра, то я довгесенько мовчав од захвату духа, од великого дива, не міг зразу й слова промовити»*

За свідченням учнів Гриценка-Холодного, вмів він грати на бандурі навіть ногами.

До наших днів дійшла інформація, що знав бандурист 8 дум, 72 псалми та багато-багато пісень.

Зміна фону

Мав Гриценко-Холодний багато учнів. Путівку у кобзарське життя дав він Семену Скорику, Василю Парасочці, Івану Городницькому, Михайлові Кравченку. Вчив своїх підопічних до кінця життя. Навіть тоді, коли не міг вже тримати інструмент.

Був дуже бідним. Настільки, що не мав поводиря, не була у нього й свого притулку. Тож саме через це отримав псевдонім «Холодний». Волів бути холодним, голодним, тільки не звертатися до людей за допомогою.

Зміна фону

Нам у спадок по співцеві залишилися тексти трьох дум, а ще псалми та пісні. Нині вони зберігаються в архіві Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії імені Максима Рильського Академії Наук.

Муз. Вставка.

Закінчення

А на цьому все. Бережімо історію! Пам'ятаймо наших славетних земляків!

«ЮРІЙ ЦАРИК»

Муз. вставка «Початок»

Юрій Миколайович Царик – відомий письменник, член Національної спілки письменників України, лауреат літературної премії ім. Хвильового.

Зміна фону

Він народився 31 січня 1938 року в м. Чернігів. Там же закінчив 8 класів школи. У 1953 році родина змушена була переїхати до Сум. Сталося це після того, як батько, який працював на високих посадах, жбурнув у чорнильницю у секретаря обкому, відтак залишився без роботи. У Сумах Юрій вступив на філологічний факультет Педагогічного інституту. Після його закінчення вчителював у сільській школі. Потім – робота на кафедрі німецької мови у рідному педінституті. Проте на початку 1966 року його було заарештовано. Сталося це біля входу до інституту. Юрію Царику було лишень 28 років.

Зміна фону

Недремне око КДБ провело обшук квартири, у якій він мешкав. Перевернули все, особливо ретельно перевіряли літературу. Перегортали сторінку за сторінкою, бодай знайти що-небудь крамольне. Але так і не знайшли, хоча заборонена література таки була у квартирі молодого письменника.

Активна громадська діяльність Юрія Царика не пройшла повз пильне око каральної системи Радянського Союзу. У квартирі Царика часто збиралася місцева мистецька еліта, яка була визнана КДБ як «неблагонадійники». З-поміж них Володимир Затулівітер, Микола Данько, Геннадій Петров, Анатолій Семенюта. Справа, за якою порушили кримінальне провадження проти молодого письменника, була, звичайно, сфабрикована, але йому довелося відсидіти рік колоній загального режиму. Після того, як повернувся, змушений був поневіритися по друзях: квартиру в нього відібрали.

Зміна фону

Без житла, та ще й без роботи. Куди б не звертався Юрій Царик, скрізь йому відмовляли. Допоміг знайти роботу Микола Данько. Він подзвонив до редактора конотопської газети «Радянський прапор» Олександра Маленка. Колишній фронтовик, людина сміливих поглядів, саме він не побоявся взяти на роботу «неблагонадійного» Царика.

У Конотопі Юрій Царик пропрацював дев'ять років відпрацював кореспондентом. А далі було – робота на Сумському обласному радіо та телебаченні.

Зміна фону

Затишшя певний час було й у творчості. Його творчість спеціально замовчувалася.

Перша збірка, яка побачила світ, вийшла аж у 1983 році. Це була книга «Нетипові типи». А потім знову тиша. На цілих 10 років.

Усі його інші 9 книг (а це були новели, повісті, спогади, притчі, оповідання, збірки поезій) побачили світ уже за Незалежної України.

Зміна фону

Свою творчу натуру намагався реалізувати на роботі. Цілком зрозуміло, що засоби масової інформації, де пропрацював значну частину свого життя, вимагали від нього написання коротких оперативних матеріалів, без глибоких смислів, образного слова. Проте й тут Юрій Царик намагався відійти від шаблонщини. Він намагався говорити про людей, чиє життя й творчість були цікавими, неоднозначними. Тож його програми мали нарисові форми.

Муз. вставка «Закінчення»

А на цьому все. Бережімо історію! Пам'ятаймо наших славетних земляків!

«СЕРГІЙ ТАБАЛА (СЕВЕР)»

Муз. вставка «Початок»

Сергій Табала (Север) – український військовий, «кіборг», доброволець, що воював у лавах добровольчого українського корпусу «Правий сектор», Герой України.

Зміна фону

Народився 16 грудня 1995 в Лебедині, де й провів свої перші дитячі роки. Згодом батьки переїхали до Сум. Тож навчання продовжив саме в цьому місті. Закінчив 9 класів загальноосвітньої школи № 9. А потім вступив до Сумського хіміко-технологічного центру професійно-технічної освіти. Обрав юнак досить цікаву професію – кухар-кондитер.

Дитинство Сергія не було безхмарним, як у багатьох його однолітків. Батько загинув у молодому віці. Тож мамі довелося поїхати за кордон, щоб забезпечити родину фінансово. Виховувала Сергія бабуся, яка й вклала у хлопця любов до історії рідного краю, землі.

Юнак вмів дивувати. Перше – це те, що обрав для себе професію кухаря-кондитера, хоча мріяв стати географом. Друге – у 16 років повністю перейшов на українську мову. У щоденнику він написав (**Начитка молодим чоловічим голосом**): *«Я і мої діти розмовлятимуть тільки рідною мовою».*

Зміна фону

Коли розпочалася Революція гідності, Сергій не зміг всидіти вдома. Незважаючи на те що йому ще не було й 18, брав активну участь у житті Майдану. Власне, тоді й вступив до Правого сектора. Згодом став командиром одного з батальйонів.

Майданівці жартома називали Сергія «викладчем». Та й не дивно. Після чергового бою стомлені майданівці просили його щось розповісти, тож він їм залюбки розповідав багато цікавого з різних наук.

Зміна фону

Коли розпочалася війна на Сході України, не зміг видіти вдома.

Начитка чоловічим голосом: *«Я так не можу. Мої брати зараз там гинуть, а я сиджу, склавши руки?!»*

Тож одного дня він зібрався й вирушив захищати Батьківщину. Пройшов тренування, а потім воював 5-му батальйоні добровольчого корпусу «Правий сектор». Взяв собі позивний «Север».

Наприкінці літа 2014-го боронив аеропорт «Донецьк». Сергій був наймолодшим «кіборгом». Отримав складні осколкові поранення, але не збирався полишати аеропорт. Проте змушений був скоритися наказу командира. Приїхав лікуватися до Сум. Саме тоді дав одному з українських телеканалів перше й останнє у своєму житті інтерв'ю. «Хто, якщо не ми, коли, якщо не зараз!» - сказав Север.

Зміна фону

Трохи підлікувавшись, знову вирушив на Схід України, в аеропорт. Бій 24 листопада 2014 року став для нього останнім. Ворожий снаряд влучив у вежу, з якої вели вогонь наші воїни. Сергій та його двоє побратимів загинули. Северу не було й 19-ти. Дивує його надзвичайна любов до України. Це вміння Бог дає одиницям.

Начитка чоловічим голосом: *«Я готовий загинути за мою Україну і жалкую про те, що можу зробити це тільки один раз».*

Говорив Сергій Табала («Север») – наш земляк, наймолодший кіборг, Герой України.

Муз. вставка «Закінчення»

А на цьому все. Бережімо історію! Пам'ятаймо наших славетних земляків!

ВИСНОВКИ

Сучасне радіомовлення потребує докорінних змін. Особливо це стосується FM-радіостанцій, які у переважній більшості являють собою музично-інформаційний різновид. Відтак це означає, що в ефірі вони ретранслюють здебільшого музичний контент. Реалії сьогодення засвідчують, що музична складова у цьому різновиді ЗМІ настільки потужна, що тематичним авторським програмам взагалі не залишається місця.

Таку ситуацію спостерігаємо й на місцевому рівні, зокрема на Сумщині. Наразі на місцевому рівні представлено 12 радіостанцій. Це «UA: Українське радіо. Суми», «Діва-радіо», «Ромен», «Експрес радіо», «Радіо «ТКС», «Радіо «Акцент», «Радіо ХІТ», «Радіо Вир», «Радіо» Охтирка», «Добре радіо», «Перше Конотопське». Нещодавно припинило своє мовлення «Радіо Глухів». Дві з них – обласного значення, інші мають невелику зону покриття й розраховані на мешканців певних територіальних громад або містечок. Окрім того, майже 80 % з них належать до музично-інформаційного типу, а отже, на них практично не представлені програми пізнавального характеру, а саме на історично-культурологічну тематику. Наразі мешканці Сумщини обмежені в можливості слухати передачі такого характеру. Єдиною програмою, яку може слухати найбільша кількість респондентів, є «Сумщина моя», оскільки ця передача виходить на радіостанції, що має найбільшу частку покриття. У радіопрограмі розповідається про найвідоміші місця Сумщини. Відтак постала нагальна потреба створення проекту тематичних авторських радіопрограм, в яких би розповідалося про найвизначніших представників нашого краю.

Наші радіопрограми можуть звучати як в радіоефірі, так і бути представленим у форматі подкасту на сайтах тих медіа, що спеціалізуються на історичній тематиці. Наприклад, на сайті «Сумський історичний портал».

Назва програми «Голос пам'яті» добиралася відповідно до формату та тематики. Вона окреслює концепцію нашої передачі: ми розповідаємо про тих, кого маємо пам'ятати. Програма має на меті донести до аудиторії цікаві факти з історії життя та діяльності видатних особистостей нашого краю.

Серед названих видів авторських програм наш авторський проект найбільше відповідає культурно-просвітницькому типу, а саме історико-культурологічному. Саме це й визначило форму програми та її структурні, виражальні засоби.

Усього нами запропоновано 3 сценарії передачі «Голос пам'яті»: «Хведір Гриценко (Холодний)», «Юрій Царик», «Сергій Табала (Сєвер)». Усі наші герої жили в різний історичний час. Це різні за родом діяльності люди. Проте всі вони прославили наш край.

Загальна тривалість радіопрограм має становити 15 хвилин. Середня тривалість кожної програми – до 5 хвилин

Ми знаємо, що обрані нами теми належать до традиційних. А в цьому випадку дуже важливо про традиційне писати нетрадиційно. Тому при створенні програм ми дотримувалися принципу: повторюваність тем і неповторюваність сюжетів.

Для створення передач ми опиралися на історичне підґрунтя, відшуковуючи цікаві факти. Для цього користувалися як бібліографічними, так й інтернет-джерелами.

Другим елементом роботи було компонування та оформлення зібраного матеріалу.

Його ми ділили на структурні частини. Спочатку йшов вступ, де ми говорили про ту людину, яка буде героєм програми, коротко окреслювали рід її діяльності. Далі розповідали про героя за хронологією, виділяючи найцікавіші періоди життя. Кожен період ми пропонуємо відділяти музичним фоном, тобто змінювати його. Наприкінці програми ми прописали фразу-прощання, яке несе

певний меседж: «А на цьому все. Бережімо історію! Пам'ятаймо наших славетних земляків!»

Важливе місце в наших програмах має посідати музика. Вона повинна бути різною, залежно від настрою програми, історичного періоду тощо.

Наша програма розрахована на широке коло слухачів, оскільки розповідає про людей різних професій, різних вікових груп тощо.

Отже, нам вдалося розробити концепцію програм культурно-історичного формату. На нашу думку, підготовлені матеріали відповідають потребам аудиторії Сумщини й можуть бути затребуваними.